
A többnyelvű művészet

E lapszámunkban közölt tanulmányok többsége – részint a szépirodalom, részint a zene, illetőleg a vizuális művészetek világában – a két- és többnyelvűség, a nyelvkeveredés illetőleg a nyelvváltás jelenségeit vizsgálja, s ezek kontextusába illeszkednek a „posztmodern nyelvi forradalom” filozófiatörténeti előzményeit felidéző írások is (Buji Ferenc, Végh Attila). Mit köszönhet a magyar irodalom a latin nyelvnek, amely a XIX. századig nemzeti kultúránk bölcsője is volt? (Lőcsei Gabriella beszélgetése Szörényi Lászlóval) Mi lehet a magyarázata annak, hogy Széchenyi István – a „legnagyobb magyar” – irodalmi értékű memoárját és naplóját német nyelven írta? (Gergely András) Mennyit veszítettünk, és mit nyertünk azzal, hogy emigrációba vonult íróink idegen nyelveken alkottak, s hogy közülük sokan visszatértek az anyanyelvhez – gazdagítva azt más népek, más kultúrák gondolkodásmódjának és világszemléletének sajátosságaival? (Pécsi Györgyi beszélgetése Ferdinandy Györggyel) Megtörténhet-e, hogy egy nemzet, amelyet sorsa saját anyanyelvének és kultúrájának feladására kényszerített, egy szerencsés történelmi fordulatnak köszönhetően visszatérjen gyökereihez? (Pálfalvi Lajos)

Az elemzések példatára nem korlátozódik a szépirodalomra. Kovács Imre Liszt Ferenc alakját idézi fel, aki kompozícióival a programzene teóriájának a népszerűsítője is volt, s aki – hite szerint – a tájélményt kifejező festmény és a muzsika közös nyelvét teremtette meg a *Zarándokévek I. (Svájc)* című zongoraciklusában. Szegő György tanulmányában nem szerepel a ’nyelv’ szó, amikor azonban vitába száll a modern építészetet egyetlen főáramlatra redukáló, s a nemzeti karakterjegyeket provinciálisnak és antimodernnek minősítő ideológiával, egy egész művészeti ágra kiterjeszkedő nyelvi diktatúrával veszi fel a harcot. Szabó István arról beszél, hogy „nem stílusa”, hanem „iránya volt a magyar filmművészetnek” (mert hiszen „más stílusú filmet csinált Jancsó, mást Fábri, mint Kovács vagy Bacsó Péter, nem beszélve Sáráról, Kósáról és a többiekéről”), s ezt az irányt a művészet és a politikum megszüntethetetlen kölcsönhatásának felismerése jelölte ki.

A kötet képanyagából a „többnyelvűség” illusztrációiként értelmezhetők azok az alkotások, amelyek – Fekete György, Dávid Katalin, Mezei Gábor, Makovecz Pál és Kozma Vera kommentárjaival – a Nemzeti Szalon képzőművészeti kiállításáról készült összeállításunkban kaptak helyet, s ehhez a gondolatkörhöz kapcsolódik Zalán Tibor elemző tudósítása is Bornemissza Rozi, Barabás Márton és Pataki Tibor „művészkönyveiről”. Közlünk olyan írásokat is, amelyek korábbi témáinkhoz kapcsolódnak (Küllös Imola esszéje érintkezési felületet teremt a nyelvi humorról szóló elemzések és a többnyelvűség/nyelvkeveredés tematika között; Győri Zsolt a magyar dokumentumfilmek kritikai „feldolgozását” folytatja), s olvashatók olyan értekezések is, amelyek a következő lapszámunk tárgyát: a vallás és a művészetek kapcsolatának problémakörét érintik (Cseppentő Krisztina, Németh István, Hárdi István).

A Tóth Erzsébettel és Faragó Laurával készült interjúk annak a sorozatunkat a részei, amelyben „gyakorló” művészeink vallanak pályájukról és kortársaikról, míg a szépíró Orosz István esszé-novellának is tekinthető munkáját a képzőművész Orosz István illusztrációi teszik a többnyelvűségről szóló lapszámunk kiemelkedő darabjává.

Kulin Ferenc